

چو جاوید گیتی نمایند بکس * جهانگلان جهان آفرین است و بس
 چنین داند آنکو خدا بند است * که گیتی بگینی گزارنده است
 ملک حقایق نگار و قلم واقعه گزار کیفیت روانه شدن شاهزاده محمد دارا شکوه
 بعالیم بقا بدین نمط در ساک تحریر می کشد که چون آن گرفتار پنجه تقدیر
 و مرکز دائرة الام ناگزیر که خورشید عمرش مشرف بر غروب گشته و کوکب
 اقبالش بهیوط وبال فرو رفته بود مانند پرکار همکرد محیط نقطه خلافت برآمده
 با جهان جهان سرگشتنگی و عالم عالم بخت برگشتنگی در فرارگاه گزار
 خواجه خضر رسیده باقتضای قضا گردن بطوق رضا داده در گنج آن مکان
 خونفشار مانند آب حیات در قید ظلمات نفسی چند ارمید از امهات سفلی
 پیامش آمده و از آبایی علوی سلامش رسیده از دریافت گرامی رتبه
 شهادت و ادراک این درجه والی سعادت آگاه ساخت - اگرچه بحسب
 ظاهر مانند خردوران کارآگاه بصدمة قدر از جا فرده خود را بقضا
 تسليم نمود و بشدت دریافت آن درجات عالی و مرانی والا از خود بر نیامده
 منتظر دعوت داعی حق بود اما فی الحقیقت حجاب هوش و پردا چشم
 و گوش دور انداخته جان مشناقش بتماشای جمال جهان آرامی واحد
 بینظیر از تن بیرون رفته و بخیال آشنا زئیه مرأت الحقیقت وحدت وجود رو
 از آینه کثوت نمای شهود بر تافده در نظر ظاهر بینان نمودی
 بر زمی کار و مثالی، بر صفحه اعتبار مانده بود چون وقت گزشنی از جهان
 زود گز شد و هنگام وقوع واقعه ناگزیر در رسید اختر از غایت حسرت بصورت
 چکو در سینه فلک نمودار گشت و مهر از نم این مصیبت در ظلمت
 حجاب فتو رفت و سلامت حال و استقامت مآل از دار دنیا رخت بسته
 ستیزه گردون دود از فهاد جان جهان بر آورد و افواج نیره دل شب پنجشنبه
 بیسمت و دوم ذیحجه سده هزار و شصت و نه هجری شامیانه نیلفام ظلام

بر نظمی انجمن خاص و عام جهان کشیده از چهار چهت دامنه این
 لا جو زدنی خوبگاه فیروهشت - و سرادق تیرگون بودوز دائرة افق نصب کرده قلف
 قا قاف تیران عالم را احاطه نموده مؤکلن قاهر بصورت هولناک از در درآمد.
 قصد از الله حیات آن رفیع الدرجات نمودند - و اراده اعدام آن پذیر فو آمین که :
 ید قدرت شامله آنرا بسالهای دواز ساخته بود بعیان آورده خنجر بر گلوی
 فارزینش کشیدند - سبک خرامی آن تازه گل گلشن سلطنت و کامرانی .
 از بوستان عمر و جوانی با آن همه حضرت و نگرانی گلستان روزگار را پیرایه
 خزانی داد - و گزشتن آن عمر عزیز حضرت صالح قرانی از دولت و زندگانی
 با آن همه بیچارگی و حیرانی باز از در جاودانی بر دلها نهاد - * ابیات *
 گنی کلیب گل بودی دریغش * نلک بین تا چسان زد زخم تیغش
 سپر می کرد خورشید از تن خویش * ولی تقدیر بکسو کردش از پیش
 کند نیفع قضا چون قطع امید * نه مه داند سپر گشتن ذه خورشید
 خسما کامد ز بهوش ز اسلام زیر * قلم چون رفته بودش راند شمشیر
 مجده لَ چون آن زیب مجموعه عزت که مرج خوفش خاک را در چمن لَه
 گرفته چهره بخون شهادت رنگین ساخته مانند گل با سینه صد چاک از
 چمن دنیا رحلت نمود با همان لباسی که در برداشت آورده در روضه
 حضرت جدت آشیانی همیون بادشاه مدفون ساختند - قلم قدرت و خانمه
 تقدیر بخون آن شهید مضمون فاعنبروا یا اولی البصر بر کتابه پیش طلق
 روزگار نگاشته سرمایه عبرت بارباب خبرت داد - چون بیان این واقعه
 بیان لوحه زبان خلائق در صورت گزارش جریان یافت و خصوصیات احوال
 ایام حادثه زای و صدور این امور عبرت نعلی الـ انتما در مرآت الحقائق
 باطن آگاه اهلی حضرت کما هو الواقع پرتو انداخت ازین چهت که
 معامله باختیار آن حضرت قبود از کمال مدل و هجوم از دره بسته آمده

هر لحظه صورت اجل معجل در آئندۀ معاینه احوال برای العین میدیدند و هر نفس بسیرات دوچار گشته بخون دل رخسار افروز پخت می گردیدند . از آن رو که بلا بیشتر متوجه اهل صفات و رفع و عدا همواره نصیب اهل صفات و ذکا چنانچه قیاس این حال از احوال انبیا پیدا است و تصور این معنی از پیش آمد اوقات اولیا هویدا فلک بی مهر کفايت باشند جسارت نکرده چندین دفعه دیگر بر دل و جگر آن حضرت نهاد و بلا فصل درن بر دری افزوده سیل خون از دیده مبارک آن حضرت کشاد .
 یعنی درین ایام میرزا راجه جی سنگه به تغییه نصابم هوش افزا زمیندار سری نگر را از گران خواب بیهوشی بیدار ساخته پیداعم داد که اگر می خواهد که بقیاد دولتش از تذبذب سطوت قهرمان قهر و صدمه صریح صولت اولیای دولت از پا در فیابد شاهزاده سلیمان شکوه را بهر نوع که داند روانه حضور نماید . زمیندار مذکور نظر بجاذب تعظیم مرسل نموده كما یتفیعی تکریم فرستاده بجا آورد و در قبول فرموده ایستادگی ننموده آن شاهزاده را مقید و مسلسل مصحوب پسر خود بدرگاه عالم پناه فرستاد .
 حضرت خاقان گیتی ستان بعد از دو روز او را بحضور طلبیده دیدند و فردای آن با پادشاهزاده عالی قدر سلطان محمد روانه گوالیار نموده برای هر کدام خورانیدن کوکنار مقرر فرمودند . چون عقل باصلاح فاسد و رفع مفاسد حکم می فرماید و مفتح شرع ارتکاب ضرر خاص بجهت اکتساب نفع عام تجویز می نماید لاجرم پسران علی نقی را که مدعی خون پدر بودند همراه خواجه بهول بگوالیار فرستاده بدو امر فرمودند که بعد از ثبوت شرعی مراد پخش را بخلاص رسائند . چون مدعیان در آن جا رسیده بحضور قاضی گوالیار گفت و گوی آغاز نهادند شاهزاده مجیب گشته بر زبان آورد که اگر حضرت خلافت مرتبت پلس عهود و رفا بموعد نر نظرداشته

لر خون این فامزاد می گزشند نقصان بدولت و سلطنت والا نداشت .
اگر خواه فا خواه توجه اشرف مصروف بربن است که وجود هی سواد
این ضعیف در بیان نباشد مواجهه باین قسم مومن کم مایه چه لطف دارد
هر چه می خواهد بگفند . آنکه باشید قائمی آخر روز چهار شنبه بیست
و پنجم ربیع الثانی سنه یک هزار و هفتاد هجری در نفر چیله پدر زخم
شمیر آن شاهزاده رفیع الشئون را از تغلقی ساحت زندان نجات داده
جسdish را بقلعه گوالیار بخاک امانت سپردند . و بتاریخ بازدهم شوال سنه
یک هزار و هفتاد و دو هجری در سن سی سالگی سلطان سليمان شکوه فیز
بسیع معاشران از مطهوره زندان بفراغتی عالم بقا انتقال نموده باجل .
طبعی در گوشنه متصل شاهزاده مراد بخش مدفون شد . الحمد لله که
باوجود اصابت این مایه عین التکمال که نسبت به بندگان اعلیٰ حضرت وقوع
بانه و می بلد بر وفق سرمیمات الهی راضی بقضای یزدانی بوده سر رشته
صبر و شکر هیچ گاه از دست فدادند و تا دم را پسین و نفس آخرين کشته
روزگار و دروده فلک را بی چین چین و اکواه خطر غذای صبر و استقامت
می ساختند . الحق سبیل بزرگان والا مقدار خرد آئین همین است که
اگر از بیروشیهای روزگار امری پیش آید که بر وفق مراد نباشد و نقشی
صورت بندد که مطابق پیش نهاد خلطر و قرایر داد دل نبود از خصوصیات
احوال انبیائی عظام قیاس کار و شمار گرفته سرمایه تسلي خاطر و مایه
قوی دلی فرادست می آزند و در امثال این احوال دل بد نکرده غریب
رضاء و تسليم می باشد . بی شاید تکلف آن حضرت در پايداری تحمل
این گونه مصائب خامیت انبیاء دارد از آنست که بصدق عقیدت و حسین
خانمت در هیچ وقتی از اوقات کلمه از سر نوشته در میان نمی آزند - مجده
درین مدت هفت سال بسی وهن و قبور باحروال هوا خواهان آن حضرت راه

هر لحظه صرت اجل معجل در آنکه معاینه احوال برای العین میدیدند و هر نفس بسکرات دوچار گشته بخون دل رخسار افروز بخت می گردیدند - از آن رو که بلا بیشتر متوجه اهل صفات و رفیع و عنا همواره نصیب اهل صفت و ذکا چنانچه تیلس این حال از احوال انبیا پیدا است و تصور این معنی از پیش آمد اوقات اولیا هویدا فلک بی مهر کفاایت باین جسارت نکرده چندین داغ دیگر بر دل و جگر آن حضرت فهاد و بلا نصل درد بر درد افزوده سیل خون از دیده مبارک آن حضرت کشاد -
 یعنی درین آیام میرزا راجه جی سنگه به تنبیه نصابیه هوش افزا زمیندار سری نگر را از گران خواب بدهشی بیدار ساخته پیغام داد که اگر می خواهد که بنیاد دولتش از تندی سطوت قهرمان قهر و صدمه صریح صولت اولیائی دولت از پا در فیاض شاهزاده سلیمان شکوه را بهر نوع که داند روانه حضور نماید - زمیندار مذکور نظر بجاذب تعظیم مرشد نموده کما ینبغی تکریم فرستاده بجا آرد و در قبول فرموده ایستادگی نموده آن شاهزاده را مقید و مسلسل مصحوب پسر خود بدرگاه عالم پذیر فرستاد -
 حضرت خاقان گیتی ستان بعد از دو روز او را بحضور طلبیده دیدند و فردای آن با پادشاهزاده عالی قدر سلطان محمد روانه گوالیار نموده برای هر کدام خورانیدن کوکنار مقرر فرمودند - چون عقل باصلاح فلسه و رفع مفاسد حکم می فرماید و مقتی شرع ارتکاب ضرر خاص بجهت اکتساب نفع عام تجویز می نماید لاجرم پسران علی نقی را که مدعی خون پدر بودند همراه خواجه بهول بگوالیار فرستاده بدو امر فرمودند که بعد از ثبوت شرعی مراد بخش را بفضل رسانند - چون مدعیان در آن جا رسیده بحضور قاضی گوالیار گفت و گوی آغاز نهادند شاهزاده مجذوب گشته بر زبان آورد که اگر حضرت خلافت مرتبت پاس عهود و وفا بموعد در نظرداشته

از خون این نامه اد می گزشند نفصل بدولت و سلطنت والا فداشت.
 اگر خواه ناخواه توجه اشرف مصروف بربن است که وجود بی سواد
 این ضعیف دره بیان نباشد مواجهه باین قسم موذم کم مایه چه لطف دارد
 هر چه می خواهد بگذند. آنکه باشلاقاً قاضی آخر روز چهل شنبه بیست
 و پنجم ربیع الثانی سنه پک هزار و هفتاد هجری دو نفر چیله بدرو زخم
 شمشیر آن شاهزاده رفیع الشن را از تغذیه ساخت زندان نجات داده
 جسدش را بقلعه گوالیز بخاک امانت سپردند. و بتاریخ یازدهم شوال سنه
 پک هزار و هفتاد و دو هجری در سن سی سالگی سلطان سلیمان شکوه نیز
 بسیع محنظهن از مطمور زندان بفراخنای عالم بقا انتقال نموده باجل.
 طبیعی در گزشنه متصل شاهزاده مراد بخش مدفون شد. الحمد لله که
 باوجود اصابت این مایه عین التکمال که نسبت به بندگان اعلیٰ حضرت وقوع
 یافته و می باید بر رفق مرمیات الهی راضی بقضای یزدانی بوده سر رشته
 صبر و شکر هیچ کاه از دست فدادند و تا دم واپسین و نفس آخرين کشته
 روزگار و درودها فلک را بی چین جیین و اکراه خنطر غذای صبر و استقامت
 می ساختند. الحق سبیل بزرگان والا مقدار خرد آئین همین است که
 اگر از بیروشیهای روزگار امری پیش آید که بر ورق مراد نباشد و نقشی
 صورت بندد که مطابق پیش نهاد خاطر و قرار داد دل نبود از خصوصیات
 احوال انبیائی عظام قیاس کار و شمع گرفته سرمایه نسلی خاطر و مایه
 قوی دلی فرادست می آورد و در امثال این احوال دل بد نکرده قرین
 رضا و نسلیم می باشند. بی شایبه تکلف آن حضرت در پایداری تحمل
 این گونه مصائب خاصیت انبیاء دارند از آنست که بصدق عقیدت و حسن
 خاتمت در هیچ وقتی از اوقات کلمه از سر فوشت در میان نمی آرد. مجده
 درین مدت هفت سال بسی وهن و فتوح با احوال هوا خواهان آن حضرت راه

(۳۴۶)

یافته بسیار فضایی ناشایست صورت بسته که خامه ادب گزار تجویز
فکارش سرچمله از آن ناکرده دلخیری ذکر و اندازه هرج آن داستان دور و دراز
ندارد - بهر تقدیر چون وقت آن رسید که کار پروازلن عالم بالا آن حضرت را
بجهانگانی عالم دیگر خوانند و اپس حیات مستعار از آن حضرت انتزاع
نموده خلعت زندگانی جاودانی پوشانند لاجرم بذایر حکم مقدمه مذکوره
بنان داستان پرواز با وجود خود کامی و گرم لئامی از پویه آن وادی
عطف عذر نموده کیفیت خرامش بادشاهه خلد آرام گاه بسیر گلشن ارم
و نزهت کده فردوس بربین به فکارش می آورد *

خرامش بندگان اعلیٰ حضرت خاقانی صاحبقرآن
ثانی شاهجهان بادشاهه غازی ازین
وحشت سوا بسرابستان ریاض قدس
وقریین ملال گشتن متوطنان
عرصه وجود ازین
محیبت علم

گوت در سینه چشمی هست روشن * بعده بین نرین فیروزه گلشن
ازین گلها که بینی گلشن آباد * برنگ و بوری چون طفلاں مشوشاد
ذکر تا چند گلین تازه بشگفت * که از بک صدمه دی بر زمین خفت
نه دولت راست پیوست استواری * نه محنت نه فدارد پایداری
جهان را با همه جوز این هنرهست * که نبود شیون و شادیش پیوست
مگه آرد محنت و مگه کامرانی * به کم مدت برد هر دو کوافی

اما بعد این حکایت در دنگیز و قصه مصیبت آمیز که سوادش از درد نه
شمع دل نه از درد نه چرا غل بر صفحه بیان نکارش پذیرفته از هر لفظ پرسوش
درد غم برخاسته آتش بدل آب حیوان میزند و از هر کلمه اش که ملیه
درد دل است خون حسرت می چکد هر زمان فقراتش مانند موج از
بیناب از جا جسته و نکاتش از گرسن معنی گلوسوز چون سپند فریاد کنان
از جا رفته تو گوئی سطوش سنبسلستان بوستان حسرت است مانند
ملتمیان گیسو کشاده و حروفش بذفشه زار کفار چویلار مصیبت است
بلباس سوگواران در نظرها جلوه داده مشتمل است بر قضیه ناگزیر و واقعه
بین از تدبیر حضرت سلطان السلاطین زمان باشاده باشادهان جهان مذکور نظر
رحمت ایزدی مظهر فیوضات سرمدی آنکه ارج عزت و اقبال سعد اکبر
برج عظمت و اجلال مالک رقاب ملوک عالم کار فرمانی دارالخلافة آدم
مطلع انوار بدانش و آکاهی بهین مرأت تجملات نامتفهی سهر شهربال الدین
عز و نعمتی نیروی بازدمی دولت و دین زیفت افسر سوراواری شهربال الدین
محمد ثانی صاحب قران شاهجهان باشاده غازی که مدت سی و دو سال
بدمال جاه و جلال و نهایت تمکین و استقلال ملک رانی و کار فرمانی کرده
جهانگیری و جهانداری را رسوم فو و قوانین تازه وضع فرموده ازین روز درگاه
سپهر اشتباہش باندک فومنی مرجع و مجمع اصناف امیر بل مجموعه
زبده و حلامة هنرمندان عالم گردیده ببرکت توجه والایش سر زمین دلخشنین
هندوستان گلستان جهان آمده عهد علیوت مهدش موسی بهار روزگار بل سن
شبان لیل و فهار گشت و چون روزی صریح فرماده بی این کشور از جلوس
شاه فلک جاه محمد اورنگ زیب بهادر عالمگیر باشاده غازی زیفت یافته
آن حضرت بنابر انتظامی قضا از روزی بی اختیاری در قلعه اکبر آمد
عزالت گزین شده تا انعام کار پو فرجم روزگار که اختربخت هوا خواهان

آن عالی جناب از اوج طلوع و صعود بحضور هبوط رانو افتاد درگاه فایسه
در احسانش بسان دریچه مبداء فیاض بورزی دلها باز بوده اهل دریوزه
را همه وقت بدان راه بود و پیوسته بصر جود جاری و صریح انگیز گشته
بوسیله سید فالصل دیندار میر سید محمد قلوجی که ظاهر و بطنه بعابر
محموده و مفاجر ستوده آراسته و از آغاز سال سی و دو همه وقت در
مجلس اشرف حاضر بوده به بیان آیات قرآن مجید و احادیث ادای
حق و ام مقام نموده حاضران مجلس را مستفید می ساخت باصحاب
حوالیه فراخور حال و قدر احتیاج و استحقاق می وسید - در عین این حال
که بجمعیت کمال در گوشة مسکنث و انزوا بفراغ خاطر دل صابر ساعات
شبان روزی را که قریب ساعت و بهروزی بود تقسیم اقامت وظایف طاعات
و عبادات و ادای فرایض بجمعیع سنن فرموده پیوسته بتلاوت مصحف
مجید و تحریر آیات آن و اوراد و استماع احادیث و مذکور بزرگان سلف
اشغال داشتند و انضمه داد و دهش و بخشش و بخشایش را شامل
کلی بخشیده عجب آنکه اکثر اوقات در لباس سخنی چند که دلات
برقطع علیق نعلقات صوری می نمود بر زبان مبارک می آوردند و ذکر حرف
التفکل و ارتھال ازین مرحله فنا و زوال باعث انبساط و صفا و خوشی
وقت و حال آن حضرت گشته وحشت و نفرت بخاطر مبارک راه
نمی پافت *

چشم بد دهر را خبر شد نا سازی روزگار سر شد

نلک جفا کار اکتفا بر بی مهری سابق نکرده بستیره تازه برخاست و بین
حال هم رشک بوده سنگ تفرقه بمعیان جمعیت ازداخت - گیفیشت
ه این معنی نم ان دور این صورت دارد که چون نزدیکان بلوگاه
عزت را بالنوع اوجاع و اقسام آلام امتحان می نمیند و ابواب

هرچه و عنا بر روى مقویان آن درگاه می کشایند لاجرم بیک ناگاه
دو گهري از روز یکشنبه پا زدهم رجب سال هزار و هفتاد و شش هجری
ملاده در آغاز سال هفتاد و پنجم شمسی که سن مبارک آن حضرت به
هفتاد و شش سال و سه ماه بیست و پنج روز قمری رسیده بود از سبب
مالیدن تیل ساخته راق الله ولد مقرب خان گیرانیه حرارتی در بدنه
قدس اثر کرده عارضه ناملايم حبس بول و پیچش شکم عارض وجود گرامی
گردیده طرفه گرانی پیرامن کالبد روحانی آن پیکر قدسی گشت - و پانزده
روز ازین آزار صعب صاحب فراش بوده در عرض این احیان اگرچه بعد
از ذه روز علاج بقدرت این جراح کارگر آمده بند از راه بول برخاست
و قلوره بدنستور سبق آمدن گرفته تخفیف کلی ازین راه رو داد
اما چون چاره تقدیر از مرحد اقتدار بشر بیرونست و دفع مقتضای قضا
از حوصله طیقت خود مفادان افزون از جهت ضعف قوی که از ناثیر الم
فاضی شده بود قوت ساقط گشته ضعف استیلا گرفت - و خشکی لب
و زبان از خوردن شربتهای سرد بهم رسیده روز بروز تغیری ناخش
در مزاج گرامی راه یافت - درین وقت و چنین کوفت که مردان قدسی
فطرت را قدم ثبات از جارفته آزادگان تجرد منش دل می بازند آن حضرت که
حالی از ذشای رلایتی و ربیعی بمبدأ نبودند باعلام الہام الہی از رسیدن وقت
انتقال بجهوار رحمت نامتناهی آگاهی یافته اسباب تجهیز و تکفیل را
خود تنظیب داده از نواب قدسی القاب بادشاهزاده جهان و جهانیل بیکم
صاحب درخواست مراعات خاطر و دلجرمی ثمره پیش رس نہال سلطنت
پر هنر بانو بیکم که بحسب سن و سال از هر چهل بادشاهزاده والا مقدار و هرسه
دخلتر نیک اختر کلان است و از بطن کریمه در میان نجابت و شرافت صدیقه
رضیه میرزا مظفر حسین صفوی بوجود آمده و اکبر آبدی محل و دیگر

حرمهای محترم نمودند. و پس از آن مراسم وصیت و وداع بجا آورد، بصدقه
تسلیه و تشفیه خاطر حزین و قلب اندوهگین آن ملکه خجسته صفات
درآمده انواع عواطف صوری و معنوی بظهور رسالیده بخواندن آیات قرآن
مامور فرمودند. و خود نیز برگت تمام دهان بروشان را که درج جواهر
اسرار الهی بود بهار از حلاوت کلمه شهادت ساخته از خواندن آیت
ربنا آتنا فی الدنیا حسنة و فی الآخرة حسنة و قنا عذاب النار
به گهزی از شب دو شنبه بیست و ششم رجب سال حان مذکور
گزشته بشوق ادراک سعادت اقامت در جوار رحمت ایزدی بپای
چابت دعوت راه سرمنزل مغفرت ایزدی پیموده بمسند گزینی قصور
بهشت و همنشینی ارواح مطهره توجه فرمودند. باوجود آنکه ملکه روزگار
بانوی باقیان والا مقدار بمقتضای پاس ادب و تقديم لوازم ارادت و حق
ابوت سرانجام برداشت و بزرگ داشت موافق شلن و شوکت آن حضرت
درست نموده خواستند که بعد از طلوع صبح نعش اذور مطهر آن قبله روزگار
را بعزم و قدر بروضه مفروزة که مقیاس هندسه خود از قیاس قدر اساس
و تقدیر مقدار سقف و جدار آن گوتاهی می نماید و فسحت حوصله اندیشه
مهندس پیشه از مساحت ساحت آن به تذکی می گراید و باعتبار قوع
آن در گلشن فردوس زیب بروکنار دریایی جون نمودار جنات تجری من
تحقیقها الانهار است و از غایت فیض بخشی و دلکشائی فضا و فرح افزایی
ساحت و صفا پروری مقام برلوی زمین بچشم فلك هزار چشم در نیامده پادگار
روزگار است و چرا چنین نباشد که سرتا سرمهزار و جدار آن از سنگ مرمر
صلف شفاف در عهد اعلیٰ حضرت بصرف پنجاه لک روپیه پدر مدت بیست
سال با تمام رسیده بام تا شام از هر لوحش سفیده صبح صادق پرتو ظهور دارد
و تمثائی را از دیدن آن آزادی نفرج خلد بربن از پاد میرون رسالیده

عالی را از دولت دریافت سعادت همراهی و ادامی نماز جنازه بهره ور نیپس جاید سازند . الحق های آن داشت و لازم چنین بود که نعش مبارک آن مورد جلوه مفات جمال و جلال را که هم بروش رفوان و مغفرت حضرت عزت بود ارگان دولت و اعیان حضرت از دولت خانه تا روضه مفروزة بکمال تعظیم و نهایت تکریم دروش بدوش رسانیده بدریافت این سعادت عظمی سرافرازی دارین می انداختند و اعیان اکابر و اعالي اهالی اکبر آباد و مائور اشرف و اعلام و ائمه و موالی اطراف و جمیع فضلا و علماء و ارباب ورع و تقوی و اصحاب عالم حاضر آمده سرو پا برده کرد و پیش نعش مقنس کلمه گویان و تسبیح خوانان بذکر تکبیر و تسبیح غلله در گنبد دولت می انداختند و از هر دو طرف آن حضرت سامان طوازان سلطنت دستها بروش سیم و زر برآورده بجهت ترویج روح و روان و فرموده و سور آن قبله زمین و زمان چندان نثار رهگز نعش انور می نمودند که خرسن خرسن دوهم و انبیار انبیار دینار بجهت بی برگان روزگار ذخیره می شد و غنی و فقیر از خوان احسان ببرگار و زله بر می گشتند آما چون بندگان حضرت در دارالخلافه شاهجهان آباد تشریف داشتند و بیکم صاحب بجهت بی اختیار مدارگار در دست دیگران بود آخرهای شب از راه زینه شاه برج بروضه مفروزة رسانیده بعد از ادامی نماز جنازه وقت در پی رمین را بشگانه و آن زنده دل را که آیه رحمت الہی و گنیم نیپس نامتناهی بود بودیعت نهادند .

* ایيات *

به پیسانه سر گنبد تجود بشاهنشه دهر بین نا چه کرد
مبارک آن گلستان که سالر او بدین خستگی باشد از خل او
لغیر از جهالی که شاه جهان او شد دل تهوده سوی جنگ
مگر چوهر مردمی گشت خورد که در مردمان مردمیها بمرد

بعچشم اندرین مردمک را کلّه هم از مردن مردمی شد سیاه
 در این ذات مقدس آن روح مجسم باطن ارض را باللب از عطر فیض باخشت
 و قن ارجمندش که جان مصور بود زمین مورده را پیرایه زندگی بخشید -
 رضوان سعادت نشان از پرند دیده حور عین و پرنیان خوی نازک فازینان
 بهشت برین پا انداش نموده ساخت جنت را به بساط شاد کامی
 و خرمی هزاران زیب و زینت داد - و از انوار قدم آن سرور ادب پرور
 زینتی دیگر بر آذین آن بسته برسم شگون ابواپ نشاط بروزی مقدسان عالم بالا
 برکشاد - و ساقیان بزم خلد با زلال رحمت باستقبال آمده مبارکباد
 خیر مقدم بجا آوردند و حورانی فردوس ورود آغاز نموده زلال أمرزش برایش
 تھفه آوردند - زهی ارجمند گوهر روحانی که تا زینت افزای خطّه وجود
 بود بعچشم جهان در جامه معشوق جلوه می کرد و در نظر اهل طلب
 بلباس وجودان مطلب مصور می شد و چون از دنیا رحلت نمود از توالیع
 مفترت شاد کام و از میامن رحمت خاص قبین اقسام آسایش و آرام
 * ایات *

گشته بر صدر جنت جا گزید .

زمین چون نناراد که آن پاک دین

چو گنج است پنهان بزر زمین
 بخاک آن تن پاک کرده قرار
 چو آیات مصحف بخط غبار

از زنده گوهر درج عصمت بیگم صاحب و دیگر محترمان حریم دولت
 و اقبال از مشاهده این حال روی گلگون را بضرب طبانچه نیامگون ساخته از
 صد دیده دریا گوهر آبدار بزمین ریختند و از غایت سرت همه چون
 مردم دیده تن بلباس سیاه داده بخون دل رخساره افروز بخت گردیدند -
 و دیگر سائر نقاب گزینان حجاب عزت از وقوع این حادثه اندوه را خورشید

و خسارت را در ظلمت گیسو نهفته از لعل آبدار بجزع و فزع آتش در خرگاه
فلک زدند . و بناهه جانگدار گردند از بذیاد بقای دوران به آورده از موج خیز
طوفان اشک سینه حیات جهان را بفریاب یاس دادند . کامل تابدار
و سابل آبدار ساسلہ موین از کشاکش اتمام منفذ تارهای چنگ از
منظر اب غم بفریاد آمد . هر موج جدا جدا نفیر برمی آمد . و پیچک طیله
مسلسل لاله رخن ^{*} از اویش پذیره اندوه قتل نار گشته خود را بی تبانه
بر آفتاب می زد . خانه بیکم هاید که درین مصیبت عالم از فوت انعدام
شکیب و آرام رور موکذه هر لحظه عورت اجل معجل در آنجه معافه
برای العین می دیدند و از کمال ملال بهجوم اندوه بستوه آمده بین
* ذوکه در انگلیز می پرداختند .
* ابیات *

ای آفتاب من که شدم خار از نظر
آبا شه فراق فرا کی بود سهر
ای بلادشاهه عالم و ای قبله جهان
بکشانی چشم بحمد و بر حل من فتر
ذالم چونی (خصه و بدده بود بدرست
سونم چو شمع در غم و دودم رود از سر

درین از فهان گفتمن آن دوی چون صلاه در گرد تیره از جفای آسمان
و افسوس از فرو رفتن آن نیز نور افروز در چاک سینه خاک از فتنه
آخر الزمان . اجل رازم فیامد که آن چنان شجر بزمذ بوسنان عز و جلال را
بعلاک اندند و فلک را درین فیامد که آنچنان سور سهی گلستان خلافت
را از گلزار چونیار زندگی برکنند . ای روح مجسم وقتی بوسی گل بر قفت
گوانی میدرند اکذون در زیر اندیز گل چونی . و ای جان مصون وقتی
حرکت نسیم جسم لازمیشت را رنج می آورد حالیا در نه خاک چونی .

* ٦٧ *

شد گوشه از گردنه چون گرداب دریا در گلو
گو خدا آسان نسازد کار بورمن مشکل است
گو دخسارش بگیسو پاک کن امی حور عین
میریانی کن که مهمانی عجیب در مفتر است
ای اذیس گوز دخسارش بخشن خلق فاش
خاطر او را ذوق جاذی که بس فاکت دلست

نادشاهها داشت که مشکوک نور ارض رسمای است چرا بعزلت گزینی خود
گرفته و جمالت که کعبه اهل عفای است چون از میبدان رخ نهفتند
قسم بجاه و جلالت که بی پتو آذاب رخت شب تاریک غم کیشان
رو بضم فمی آرد و بی قریغ ماه دیدارت جهانی سرگشته ظلمات حیرت
بوده راه بجهانی فمی بود - یکی از مشرق چهروکه شهر کردان جلوه در
کار مشتاقان کن که عالمی بیلای درد افظای گرفتار است و دمی از قریغ
نور حضور مجاس خاص و عام را روشنای نیک اخترب ده که جهانی از
محرومی رخت سوگوار است - سریر گوهربار و عیش مینا کار از فراق
جلوس مبارک همه تن خون گشته از چشم چشم چشم گوهربار آبدار بدآمار
می ورزد - و قرۃ العین سحاب که بامید پا بوس مبارکت از آغوش صدف
جدائی گزیده تن به صاحبتش داده بود از درد حومان رنگ بر رو شکسته

القصه در شبدستان دولت فیامهت که بروی قایم گشته سوگ بمرتده استیدلا یافته که مستوران جنت بصدمة هاي هاي بالولن حرم سوابي عزت از جا در آمده با گرپيدانهای چاک مراسم تعزیت بجا آوردند . و از آه فالله سوگواران که در گلبد میدا پیچیده بود بذات گردون بجهت

تقدیم لوازم ماتم داری برو و مو کشاده از اقامت لوازم ماتم داری چیزی
بهانی نگذاشتند * نظم *

مه و مه بر روی آن فرخ لقا بگویستند
او ز و شش برو حال آن صاحب لوا بگویستند
سکه از در عهد او ماهی و هر غم آسوده بود
ماندیش در آف و مرغان در هوا بگویستند
آسمانها را هزاران دیده بر اهل زمین
هدچو بیزان بهاری در هوا بگویستند
خلق و دام هر طرف نوحه کنان و مو کنان
کو ندو و سو بسو و جا بجا بگویستند
خوبیش گردید و بازگ عزا کس نخفت
سکه در هر خانه از اهل عزا بگویستند

جمعه از وفوج این وافعه درون افزای شکیب گاه سلامت حال و انتقامت
مال از جهان رخت بسته ستیزها گردون گرد از فهاد گیتی بر آورده کوه کوه ام
و جهان جهان از دره بخطاطرها راه یافته زمین بر فوار پیش بلکه آسمان برو
منار خویش نمایند و کوچه و بزار شهر نمودار بستاخیز گردیده از هر خانه
و بیان و شیدون بآسمان برو خواست و آشوب معشور از هر طرف پدیدار گشته
عشق نکدنا گیتی را ماتم کدا ملا ساخت - اکذون جهان کو بغم نشیدنی که
از شادی اثی نماد و فلک کو خون گردی که لر مهر از صدف آسمان
* نظم *

بردون بفت -

کی ز دل کلفت این حادثه کمتر گردد
مکن آن روز که شاهم ز سفر بر گرد
خود گرفتم که فلک نکر تلافی دارد
راحتی کو که باین رفع برادر گردد

هیچ رو نیست ز دوران دو رو خاطر خواه
 کار بهتر نشود گرچه ورق بر گردید
 چون دیدزمان که دل عالمی بدرد آورده به آه و ناله دفع نمی گردید
 نسلی خاطراز گفتن و ذوشتن میسر نمی آید بلکه اگر عرصه سخن چون آسمان
 وسیع گردد محیط شمه ازان فمی تواند گشت و اگر منون کتب و بطون تواریخ
 تا روز جزا بذکر مجملی ازان پر شود هنوز اندکی از بسیار باظهور فرسیده باشد
 درین صورت قلم شکسته چه نویسد و تا کجا نویسد - امید که تابنامی این دیرینه
 در بجا باشد اثر خیر آن بهین رقم خامه قدرت کتابه پیشطلق این بلند
 رواق باد و تابنامی این دار فنا را بقا باشد ذکر باقیات صالحات و شکر خیرات
 جاییات آن محیط جود و احسان و زبان پیرو جوان گرداند *

انموذجی از احوال بسویت اشتمال اهل حال و قال
 از سادات عظام و مشائخ کرام و علمای علم
 و فضلای انل و اطبای حذاقت پیشه
 و شعرای لطیف اندیشه و امرای
 عالی مقدار که ادراک سعادت
 عهد میمنت عهد حضرت
 صاحب قرآن ثانی نموده اند

چون ابواب اذواع برگات و میامن بر روی فاتحه این کتاب مستطاب بین
 ذنم الباب توحید و نعمت و مذهبیت آل و اصحاب مفترع گشته لاجرم

خاتمه آن را بند کار احوال و آثار زمرة ابرار و احوال رکه بنابر مقتضای صدر من خبر
صدق مشهور عند ذکر الصالحين پذیری الوجهه از روی یقین مستلزم نزول
بتواءه و مراحم عالم بالا و احیان ذکر شان بیشک از ظان انداخته فیوضات
و فتوحات ایزد تعالی است کامل نصاب برگت و شامل فصیب میهمت می
سازد تا مگر ریخته کلک گسیخته بسلک این شکسته مقاب خسته بال ازین
پیوند انساق و انتظام پذیرفته سر رشته یکدستی و ربط فرادست آرد و بوکه
انگیخته بدان از دست رفته این آشفته حال به نسبت شهایم نفعات انس
بو بعهی شهایم قدس یعنی استینلس طبایع و قبول قلوب صاحبدان برده بین
سر سرمایه طیب خواهار مقبلان اندوزد . چنانچه باقبال گزارش احوال
سعادت مآل خداوند این دولت بی زوال درین عهد فرخمند از حضیض
بی قدری و خمول باوج شهرت و قبول رسیده . همچنین نظر به پرتو شرح
حالات آن طبقه والا نیز تا بامداد روز نشور مذکور نظر توجه دیده دران بالغ نظر
و مذکور انجمن حضور صاحب خبران سخن پرورد گردید . * نظم *

بی خرد را خرد کند بخرد فیک گردد ز قرب نیکان بد
خاک را فانه مشکناب کند آب را بومی گل گلاب کند

سلامه سلسله علیه مرتضوي سيد جا تمد

بخاري رضوي

سر رشته نسب والی آن واسطه العقد و زیب آل عبا و مریمه الصدر
عترت رسول الله صلی اللہ علیہ و سلم به پنج واسطه تا غوث اعظم شاه عالم
و ازان پیشوای سادات ذوی السعادات بمعیانی بیوست و یک بطن بکریم
کوامت نصاب بولا جناب شاه ولایت مآب میوسد - و سلسله نسبت آن

همایون نسب خود بی و ساطت و سایط بدآنحضرت می پیوندد - و اکثر ازین
سلسله الذهب پا کرامت ذات و صفات ولی یا ولی شعار بوده اند که
خلعت خلقت والی ایشان بطراز حسن مذهب و صلاح ظاهر و باطن
مطریز و مذهب است - و شیمه کریمه هر یک ازین جمع ذی شلن
به تهذیب مکام اخلاق و تادیب بآداب و سفن ادبیا علیه الصلة
مودب و مهدب - از جمله ولی الاولیا سید جلال معروف به مخدوم
جهانیان که مرقد مطهر ایشان در قصبه ارجه واقع است - و همچنین
قطب السادات سید برهان الدین المشهور به قطب عالم که در موضع بنوی سه
کروهی احمد آباد آسوده اند - و سید اعظم سید محمد مشتهر بشاه عالم که روضه
منیرکه ایشان در مقام رسول آباد بظاهر احمد آباد سمت وقوع دارد - مجده
جمله مسحی احمد سیر این سید ستوده خصال نیکو محضر در مرتبه نیست که
مراتب آن تا روز حساب بشمار در آید - از جمله دقایق تجریز ظاهر و باطن
و عدم علاقه قلب بعلایق صوری و معنوی باوجود کمال جاه و جلال که
همانا سرمایه تعلق خاطر بدلبستگیهای گینی باشد در درجه داشت که
ما فوق آن به تحت تصور خرد در نیاید - او لا در طریق ایثار که مدار این سید
ازگوار بر آن بود بذخوی ملکه راسخه داشت که باوجود آن مایه درآمد
کلی و مذانع و مداخل عظیمه از رهگز انعامات و اقطاعات ابدی این
دولت که سرمدی و فتوحات و فذورات اصحاب ارادت از کل خطه گجرات
و اکثر اهل افطار آفاق همکی را بر ارباب استحقاق اتفاق نموده خود بکرمه
یک تھی ولب فانی تھی قناعت می کرد - و سایر فقرا و مساكین را از اطعم
، غام و انعام خاص رله برو بهره ورمی ساخت - از جمله در روز عرس
شاه عالم یعنی سرمال ارتھال آن مقتدای امم که زیاده بریک لک آدمی
از شهر و ذواحی در بقعة رسول آباد فراهم می آمدند خوان نوال بهمه

کس تا همه جا می کشید که فوایل آن از زله بندان شرمند فائل می آمد - ملخص سخن هرچه از هر راه میرسید برا بقای سبیل سبیل می نمود و تا جو^ه که بدآن دسترس داشت در دبه و زبیل مسافر و مجاور می بیخت - حضرت شهنشاه گینی پناه دو مرتبه از ادراک حرکت لقای مبارک آن سید جلیل القدر فیض باب شده اند - نوبت فحستین در آیام بادشاهزادگی در خطه پاک احمد آباد و دوم بار بوقتی که از دارالخیر اجمیع متوجه قرارگاه سریر خلافت مصیر شده بودند و گزار موکب اقبال در طی راه بر احمد آباد افتاد - و چون جلوس همایون بمبارکی و فرخندگی وقوع یافت بذایر آنکه از عرض عارمه غیق النفس عرصه حرکت بر ایشان تذگ فضا شده بود فاجز خاف الصدق خود سید جلال را که هم اکنون بدخی از احوال آر، سید حمیده افعال علی التجمل گزارش پذیر خواهد شد بر سبیل ادائی رسی تهییت بدریار گینی دار فرستادند - و رحلت آن سید ملک صفات در هشتادین سال جلوس فرخنده فال مطابق سال هزار و چهل و پنی هجری اتفاق افتاد - و مرقد مفویش در گنبد منصل مدروازا سمت غربی روضه حضرت شاه عالم سمت وقوع پذیرفت - و آن صاحب سعادات دارین بتاریخ ولدت خود بدین صرع مشهور *

من و دست و دامن آل رسول

بر خورده بود - و سید جعفر نبیره اش خلف الصدق سید جلال تاریخ ارتحال
جد امجد خود را سید محمد آخر الزوینا یانه *

نقاؤه آل کرامت صفات سید شریف الذات کریم الخصال سید جلال

شامل کودار و گفتار این سید ارمیده اوضاع و حمیده اطوار همکی

مشایل کمال مراتب فضایل نفسانی و ملکات راسخه ملکی و خصایل کامله انسانیست - و آثار شرافت ذات و صفات که از سیمایی حال آن زیده آل والا جلال چهره نماست دلیل است بر آن که فرع اصل اصیل کرامت انساب امامت از تما است - باطنش بمبادی مأثر محموده و مفاحیر سندوده آرسته و ظاهرش بصلاح و سداد و انواع حیثیت و استعداد پیروانه و اقسام علوم ظاهري و نون داشت رسمی آموخته و از منبع مقامات علیه و سخنان بلند و مشرب ارجمند مشایع کبار مذاق عالی و ذوق سرشار اندوخته - آنگاه بانداز همت بلند آهندگ رفته بر مراتب و مدارج و معارج اهل وصول و وجودان ترقی نموده باسزار استار این طایقه والا بی بردۀ طریقه پیروی ارباب سلوک و عرفان کما پنهانی باقدم فرط ریاست سپوده از محض استعداد ذاتی و قابلیت وهبی به سبیل ظفره بمقابل عالیه این طبقه علیه رسیده - و باوجود آین مراتب در باب تحصیل استعدادات جزئی که جمال صوری و کمال ظاهري مرد بالکلیه در استكمال فنون آنها منحصر است مثل حسن محاوازه و لطف محاصره و طلاقت لسان و فصاحت بیان و ابواب مجالست و آداب مصاحمت ملوک خصوص سنجدگی حرکات و سکفات و موزونیت طبع نکته سنج دقیقه باب شمول نصیب و کمال نصاب دارد - و گاهی به تحریک اندساط طبیعت اطیف و اهتزاز سن شریف در غر اشعار ابدار عاشقانه علیه علیه بسادات عالی حسب رضوی می پیوندد لهذا رضائی تخلص می گند - و از جمله اشعار شعری اشعار آن سید عظیم القدر رفیع المقدار باین سه رباعی درین مقام اختصار نمود *

رباعی

آن ماه که مهر او مرا مضطر داشت
وز خاک فراق برسم السر داشت

چون پرده ز خورشید رخ خود برداشت
فاگه دیدم که در کلام سرداشت

رباعی

عشق است که کام دل و جان می شکند
عشق است که پیدا و فهان می شکند
عقلسم آذر شده است و عشق ابراهیم
کیم بتهای می تراشد آن می شکند

رباعی

هر چند که چون روح مجدد پائیم
الوده و پارند جهان خاکیم
ماننده مهتاب بپای شمه کس
می افسم و نور دیدا اخلاص

این سید فرشنه سریشت که مکرر ملازمت اشرف رسیده خواه در آیام
حیات والد والا قدر و خواه بعد از وفات آن قدسی صفات همواره بکمال
علیت و مهربانی معزز بوده و به نور نهایت قرب انجمن حضور انور آنسویی
چهراً اقبال مندی افراد خنده شاهد قبول و اقبالش بزیور قابلیت و استعداد و
حلیله تهدیب روش سلوک و تاریث بآداب ملازمت ملوک محظی
گشته و م Hammond صوری و مفاوب معنویش بی ذهایت مقدول و مرغوب طبع
دشوار پسند آن حضرت آمده چنانچه مکرر بر زبان حق تبیان حقایق ترجمان
می آوردند که وجود سید جلال دزین عهد سعادت مهد بسیار مقتضم است
و امروز کسی که بهمه جهت خصوص از رهگز کرامت حسب و شرافت
نسب و مفاسخر صوری و معنوی و مأثر ظاهري و بطاطی شهوان اعزاز و احقران

پادشاهی بوده قابلیت آن داشته باشد که بشرف صحبت و قرب حضرت خلافت من حیث الاستحقاق مفاخر و مباهاهی گردد این سید جلیل الشان است ازین جهت که حضرت خلافت ممتازت با خود قرار این معنی نمی دادند که آن مهدب آفریدگار و برگزیده عذایات حضرت پروردگار یک لمح البصر از ذرا اقدس دور باشد لاجرم نهم شعبان سنّه هزار و پنجاه و نو بکمال مبالغه و فهایت تکلیف بقبول صدارت کل ممالک محروسه و تفویض منصب شش هزاری دو هزار سوار کامروانی سایر محتاجان جهان و فیاض مدنان روزگار گردانیدند *

ولادت آن سرحلقه رضیه رضویه و صاحب جلالت دینیه و دنیویه در پا زدهم ماه جمادی الثانیه از شهر سال هزار و سه هجری اتفاق افتاده - در پا زدهم ماه جمادی الثانیه از شهر سال هزار و سه هجری اتفاق افتاده - در عدد حروف لفظ وارث رسول بآن تاریخ موافق آمد - غرّاً جمادی الاول پیست و یکم جلوس مبارک موافق هزار و پنجاه و هفت هجری ازین دار ملال به فسحت آباداً چهلن باقی اندکال نمود - از جمله مواهی و عواطف حق تعالی در حق این سید ارجمند اعطای آن گوزه در فرزند سعادت مند است - اولین سنت و نیم سیر فرشته محضر سید جعفر که در صورت و سیرت بعینه سید جلال است چنانچه به قضاى الولد سرتبیه همانا مظهر چمال و کمال آن سنت و نیم سیر فرشته است چون تجلی فور بر شاهق طور فراغ ظهر می دهد - و مکالم اخلاق که لازم کرایم اغراق است بر سلامت نفس و کرامت ذات و صفاتش بر استی و درستی ادامی شهادت می نماید - دوم مظهر انوار تجلیات جلی با صدق حقیقی لفظ ولی سید علی مخاطب به رضوی خان که پدر قدرت خمیر فطرش را از آب لطف خوبی فرشته بگل بهشت سروش و طبع شریفتش

بعنایف و علاج و راستی و درستی انس تماه گرفته . و دیده از مطالعه صفحه
حمدال و ملاحظه احوال و افعال آن سندوچ خصل حیدران قدرت آبی می
گردید . و لز مشاهده سیصانی والایش که بحسبت خصاری حمیده و شعابی
پسندیده است این مدعی که خلق نابع خلق است بسرحد نبوت میدارد .
این زمان چون می خواست که رسم آر زنیز لز گذشی برآورد آن خواست
جو اهر اسرار دین و درات با صدر الصدیق ممالک مهربوشه گردانید *

قدوة اصحاب فنا اسوة ارباب بقا شیخ جلیل کبیر بندگی حضرت میان میر

آن بیشوای اهل ساون و دهول و متدای خداوندان افغان و قبول
بعد از طی مسافر نجیب و تقویت در مقام فدائی مطلق و ذهنی منسوا فدمی
ثابت و اقامی راسخ داشتند . و پس از قطع مسافت پر آفت
ملوک پیمانی ترک دنیا و ماقیها و اذقطاع از علایق قوی بیوند
هوس و هوا پی بسر مفرزل و ممول بوده مجاورت کعبه وصل
برگزیده بودند و در فنون علوم معمول و متفق کمال نسبت الدوخته
و در جميع ابواب دانش رسمی بغايت مستحضر بودند . چنانچه
اکثر دانشواران عهد برای حل مطابق مشکله باشان رجوع می
نمودند و در باب اطلاح بر حقائق و معارف منصوفه و اصطلاحات
این طائفه خود بصر یزد بودند و اکثر عبارات فتوحات مکنی شیخ
الموحدین این عربی بخطاطر داشتند و صفحه صفحه شرح فصوص الحكم
حضرت مولوی چامی با از بر می خوازند . و سورشانه نسب آن عالی
جناب بحضور فاروق اعظم ربی اللہ تعالیٰ عنه اتصال دارد . و اسم سلطان
ایشان میر محمد است و در افواه عوام و خواص باشتهار میان میر